

Hollókő dilemmái: „kötelező” hagyomány és/vagy üzleti érdek?

Gerencsér Ilona

Agrárközgazdasági Intézet, 1093 Budapest, Zsil utca 3–5.

Összefoglalás: A tanulmány Hollókő helyi társadalmát, valamint az ehhez kapcsolódó együttélés jellemzőit ismerteti. A vizsgálat fő témái a helyi közösség, a településen megvalósult fejlesztések és a közösségi élet. Ismerteti továbbá a közösségépítésben kulcsszerepet betöltő civil szervezeteket, a hagyományok, valamint a település jövőjének lakossági megítélését. A tanulmány elkészítéséhez szükséges információk dokumentumelemzés, nyilvánosan elérhető adatbázis, a lakosság körében végzett kérdőíves felmérés, valamint civil szervezetek képviselőivel készült interjúk révén álltak rendelkezésre.

Kulcsszavak: helyi közösség, közösségépítés, önkormányzati fejlesztések, helyi identitás, közösségi élet

Hollókő's dilemmas: 'obligatory' tradition and/or business interest?

Ilona Gerencsér

Institute of Agricultural Economics, H-1093 Budapest, Zsil utca 3–5.

Abstract: The study describes the local society of Hollókő and the characteristics of local social coexistence. The main themes of the study are related to the local community, developments in the settlement and community life. It also describes the NGOs that play a key role in community building, the traditions and the public perception of the future of the settlement. The information for the study was obtained through documentary analysis, a publicly available database, a questionnaire survey of the population and interviews with representatives of NGOs.

Keywords: local community, community building, local government developments, local identity, community life

Bevezetés

A vidéket az elmúlt pár évtized több jelentős kihívás elé állította. Elmondható, hogy a vidéki társadalom mentalitását, gondolkodását nagyban befolyásolja a róla alkotott és neki tulajdonított szerepkör. Míg korábban a vidéket egyértelműen a mezőgazdasággal, az élelmiszertermeléssel, illetve a (helyi) hagyományok ápolásával azonosították, addig ez a kép napjainkra számos egyéb fogalommal egészült ki. A vidékkel kapcsolatban Kovách több írásában arra mutatott rá, hogy jellemzően két attitűd dominál: a vidéki idillt és a vidék elmaradottságát hangsúlyozó (Kovách, 2012; Csité–Kovách, 2002). Csurgó (2007) is két vidékképet különböztet meg: a problémacentrikus és az élményorientált vidékképet. Míg az előbbi a társadalmi, gazdasági problémákra helyezi a hangsúlyt és a vidéket ezekkel azonosítja, az utóbbiban, a fogyasztással, kikapcsolódással kapcsolatos idegenforgalmi élményorientált vidékképben a hagyományos falusi idill szimbólumai, a nemzeti hagyományok és a megőrzött természet jellemzői hangsúlyozottak (Megyesi, 2007).

Szakirodalmi áttekintés

A (helyi) hagyományok, szokások a múlt században a falusi élet szerves részét képezték a hétköznapiakhoz, valamint ünnepekhez kapcsolódóan. Az emberek nagyfokú együttműködési hajlandóságot mutattak egymás iránt; a családokat az öngondoskodás jellemezte. Napjainkban ezek az attitűdök egyre kevésbé jellemzők a vidéken élők többségére, illetve veszítettek jelentőségükből. A hagyományok, a helyi értékrend új generációknak történő átadását tovább nehezíti a népességfogyás jelensége.

Az utóbbi fél évszázad során a hagyományok ápolása átértékelődött, holott „a tényezőknek nagy szerepük van egy falu, közösség életében, esetleges sikerességében. E tényezők segítenek abban, hogy olyan közösségek jöjjenek létre, amelyek képesek arra, hogy egyes vidéki térségekből például csökkentsék az elvándorlást” (Ludescher, 2017). A falusi értékrend változását mutatja a vidéki társadalmak és közösségek önszerveződése és az életmód modernizációja (Molnár, 2013; Kassai, 2012; Ludescher, 2017). Attól függően, hogy milyen emberek élnek a különböző helyeken (más kultúrájú, tehetségű, szorgalmú, képességű), ennek megfelelően az adottságokat másként hasznosítják és mások lehetnek a törekvéseik, így a konkrét helyek más és más tartalommal telítődnek (Faragó, 2016).

Az elmúlt évtizedben számos helyi közösség a kor kihívásai mellett felismerte településének, különleges és egyedi adottságait, hagyományait, a helyi munkaerő sajátos képzettségét, és azt is tudatosították, hogy kulturális adottságaik segítségével előnyhöz juthatnak más régiókkal szemben. Kiemelt szerep jutott azoknak a

tényezőknél, belső erőforrásoknak, amelyek egy-egy terület, település önállóbb gazdasági és társadalmi fejlődéséhez, fejlesztéséhez járulnak hozzá (Nagyné Molnár, 2013; Goda-Kassai, 2011). Ezeket az egyedi adottságokat a legtöbb esetben maguk a szereplők, vagyis a településen élők (vezetők, aktivisták, civil szervezetek) fedezik fel és ezzel újra gondolják, vagy új funkcióval egészítik ki a közösségüket. Előfordulhatnak azonban olyan ritka kivételek is, amikor a közösség nem önmaga találja meg ezt, hanem kívülről, másoktól „kapják”. A fenti kivételek egyike közé tartozik Hollókő is, amely átlagos vidéki palóc falucska pár évtized alatt „turisztikai pillangóvá” változott.

A nógrádi palóc településre az 1950-es évek elején figyeltek fel először az építészeti szakma képviselői, majd egy évtizeddel később megkezdődött a falu néprajzi és műszaki felmérése, illetve a műemlékek helyreállítása. Az épületeket ezt követően műemléki védelem alá helyezték, illetve a településmaot tájképi jelentőségű területté is nyilvánították 1972-ben. Ez volt az ország első védett népi építészeti együttese. Hollókő Ófalu része 1987-ben pedig felkerült az UNESCO Világörökség listájára és egycsapásra ismertté vált a szakmai berkeken kívül a szélesebb közönség számára is. Mindez azonban nem a helyi lakossági aktivitásnak volt köszönhető, sokkal inkább a műemlékek helyreállításán dolgozó külső szakemberek és hatóságok közreműködése eredményezte (Kovács–Molnár, 2000, Molnár, 2011). A helyiek véleményét erről nem kérték ki akkor, illetve nem is készítették fel a nyilvánosság, a világ minden tájáról megjelenő kíváncsi turisták fogadására és mindazokra, amelyek a világörökség címmel a helyiek mindennapjait átrajzolták (Kovács–Molnár, 2000, Kovács, 2022). A hollókőiek mindennapja turisztikai látványosság lett.

Ennek egyik lehetséges oka Hollókő esetében maga a palóc mentalitás, amelyet Szabó Zoltán Cifra nyomorúság című szociográfiájában érzékletesen ábrázol: „... Hasonlítanak a vízhez, mely felveszi annak az edénynek a formáját, amibe öntik. E nép inkább formáltatik, mint formál, inkább eltűr, mint cselekszik, inkább alakul, mint alakít. E csendes, bölcs és a magyar viszonyokhoz reálisan illeszkedő passzivitás legjellemzőbb tulajdonsága ennek a vidéknek és nem jelenti azt, hogy e nép elégedettebb lenne, mint a többi. Csupán annyit jelent, hogy sorsára sokkal jellemzőbb az, ami vele történik, mint az, amit ő tesz” (Szabó, 1986). Tomori Viola (1992) a hollókőiek egyik legmaghatározóbb lelki tulajdonságának a gazdasági és termelő munka értékeivel való azonosságot látta, azaz az emberi és állati munka értéke. Említést tett a természethez való alkalmazkodásról, az öltözködés szerepéről, megítéléséről.

A 20. század elején még önellátó, elzárt szegényparaszti agrárfalu először egy agrárvegyes funkciójú faluvá vált, melyben a megélhetés forrását elsősorban már a bányászat, az ipar adta (Kovács–Molnár, 2000, Molnár, 2011). A század második felében pedig az örökségvédelem, majd ennek következményeként a turizmus szín-

terévé változott. Az egykori szegényparaszti megélhetési helyszín szabadidős életstílus helyszínné vált. Ezeket az átalakulások a 20. század elején még demográfiai robbanást, a század második felében pedig elvándorlást és demográfiai eróziót eredményezett (Kovács–Molnár, 2000, Molnár, 2011, Kovács, 2022). Az Ófalu lassú elnéptelenedését a műemlékvédelmi intézkedések nem tudták megállítani, sőt „a nagyllattartás távoltartásával” gyorsították is ezt a folyamatot (Zsanda, 2013).

Az alapvetően agrár, később bányász és iparban dolgozó falubeliekből turista látványosság lett, akikre „...a felszínen nyílt szívélyesség, a kéreg alatt azonban zártság jellemző. Ők amolyan „vasárnapi indiánok”. Náluk foglalkozás palócnak lenni. ...A vallásosságot nem tudatosan vállalják, ezért csak külsőségekben jelentkeznek” – nyilatkozta a Nagylőről Hollókőre járó fiatal pap a helybeliekről (Mezei és Kovács, 1986). Moksony (1982) szegénységről és az ehhez kapcsolódó ingerszegénységről, a férfi lakosság alkoholfüggőségéről, rokonházasságokról tesz említést a lakosság jellemzését illetően. Liszkay Zsuzsa kritikus megállapításokat fogalmaz meg a helyi társadalomról: „...én még mindig úgy látom 25 évi köztük élés alatt, hogy bármilyen a politika – kommunizmus, újfajta átrendeződés, pártonkénti betagozódás – még mindig a vérségi hovatartozás, rokonsági rendszere szabja meg a dolgokat. ... az érzelmi, rokonsági rendszer Hollókőben a szuggesztív zsarolás alapja. ... „azonnal vinni a hírt futószalag-szerűen, de aki nem tartozik bele a belső körbe, annak meg megtévesztő hazugság jut. Csak annyit érez meg mindenben, hogy közvetlenül neki abban a pillanatban mennyi jut a markába. Keményen érdekcentrikus, nincs itt társadalmi munka. A piac megvadította a viszonyokat.kezdem féltetni a hollókőiséget, mint kultúrtörténeti kísérletet a hollókőiektől, mert ez a nemzetközileg igényelt mérce túllépi az ő szellemi határaikat” (Kovács, 2022).

Kovács (2022) a településen végzett közel két évtizedes korábbi kutatási eredményei alapján (Kovács–Molnár 2000, Kovács et al., 2000), a világörökséggel jelentkező problémákra hívja fel a figyelmet, amelyek napjainkban is „feszítik a helyi társadalmat”. Ilyen az életképes fejlődési pálya, a perspektíva hiánya, a műemlékvédelmi tevékenység objektum szemlélete, egyoldalúsága, vagy a turizmus nyomása, az Ófalu–újfalu egyenlőtlen fejlesztése, a vállalkozások versenye, valamint az összefogás hiánya és a környezeti értékek leromlása. Az utóbbiak az Ófalu elöregedésével, elnéptelenedésével, illetve a fiatal generáció másfajta életmódjával állnak összefüggésben. Felteszi a kérdést, vajon a 80-as években megfogalmazott élő falu koncepció fenntartható-e, létezik-e ma, vagy valami másban kellene gondolkodni? Hiszen „a modern társadalomban szinte minden kulturális fogyasztás tárgya lehet. Nemcsak az ünnepek, a kultúra termékei, hanem a munka, hétköznapi élet világa is. Hollókő esetében egy hagyományos közösség szándékán kívül került olyan helyzetbe, hogy a műemlékvédelem értékmentő/átalakító tevékenysége révén a falu élete kulturális és turisztikai fogyasztás tárgyává vált. E kívülről létrehozott tőke kihasználására azonban a helyiek nem tudtak saját társadalmi tőkét generálni”

(Kovács, 2022). Hollókő turizmusának kiépülése számos sajátosságot hordoz. Egyrészt azért, mert kezdetben felülről épült ki, másrészt mert előbb intézményesült, mint ahogyan azt az igények indokolták (Molnár, 2001). Ebből adódik, hogy a termékínálatban számos olyan elem született meg, melynek máig sincs igazán jelentős kihasználtsága (Peresztegi, 2015).

Jelen tanulmány fő célja a Hollókőn élő közösség, illetve a közösségi élet változásának bemutatása a korábbi falukutató táborban tapasztalt eredményekhez képest.

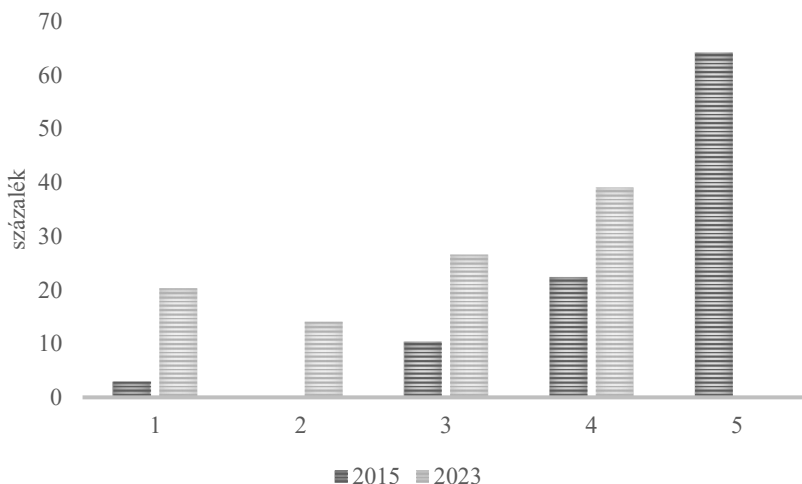
Anyag és módszer

A kutatás részben a 2015-ben végzett, Hollókőhöz kapcsolódó falukutatói eredmények és a 2023-ban megismételt kutatás összevetésére, elemzésére épült. Mindkét esetben háztartásokra vonatkozóan kérdőíves felmérés készült. (Részleteket lásd: Nagyné Molnár, 2025). A helyi közösség jellemzőinek bemutatása személyes megfigyelésen, félig strukturált interjúk - amelyek a településen található civil szervezetek képviselőivel, valamint a település vezetőjével készültek -, valamint kérdőíves felmérés segítségével valósult meg.

Eredmények és értékelésük

Közösségi jellemzők

Hollókő egyik talán mindenki által ismert legnagyobb szabású eseménye a húsvét és az ehhez kapcsolódó ünnepi hagyományok (pl. szentmise, locsolkodás). Ezen a napon a faluba látogatók nem csak az utóbbi híres eseményt nézhetik meg, hanem csatlakozhatnak a sokszínű programokkal, hagyományőrző palóc népszokásokkal, fellépőkkel és gasztronómia élményekkel tarkított eseményhez (Peresztegi, 2015). Húsvéti hagyományokhoz illően a templomban szentmisét is tartanak, amelyen szintén részt tudnak venni az ide látogatók. Ez az utóbbi lehetőség némiképp új értelmet kap Hollókőn a fenti okokból kifolyólag, hiszen egyébként egy ilyen egyházi rendezvény az identitás megőrzését, valamint a közösségépítést szolgálná. Ugyanis az egyház közösségépítő szerepét egy-egy településen például a szakrális ünnepek alkalmával töltheti be.

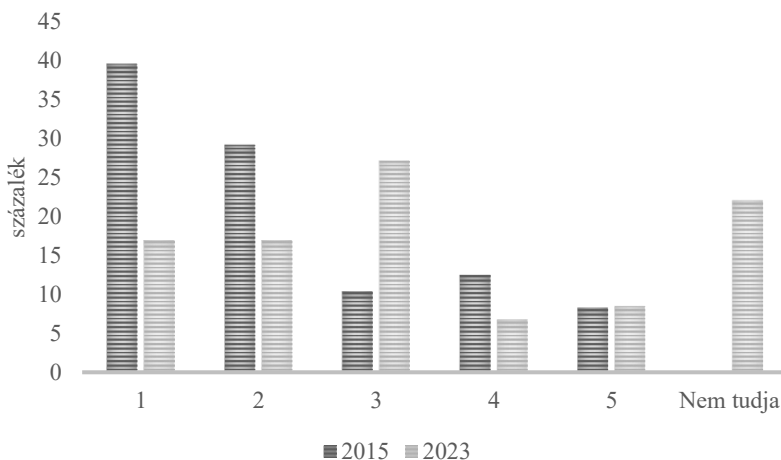

1. ábra. A hollókői húsvéti rendezvény (2015, N = 67) és a helyi hitélet megítélése (2023, N = 53)

Megjegyzés: 2015: 1-től – legrosszabb 5-ig – legjobb osztályzat; 2023: 1-es soha 4-es rendszeresen látogatja az eseményt

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Kíváncsiak voltunk tehát, hogyan értékelik a helyi hitéletet, illetve a húsvéti hagyományőrzést a helyiek (1. ábra). Érdekes lehet ez nem csupán a nyolc év alatt bekövetkező lehetséges változások miatt, hanem amiatt is, amelyet a szakirodalomból korábban megtudtunk, azaz, a hitélet az itt élők számára egy szerep. Ugyan változást tapasztaltunk a nyolc évvel ezelőtti állapothoz képest, amely egyértelműen kedvezően viszonyult a húsvéti ünnephez, mivel 2015-ben a válaszadók akkor több mint fele (64%) a legmagasabb értékelésben részesítette, ezzel szemben 2023-ban a nyilatkozók kevesebb mint fele (47,2 %-a) vesz részt rendszeresen az egyházi, illetve az ünnephez kapcsolódó „hivatalos hollókői” eseményeken. A 17 százalékpontos csökkenés némiképp beszédes, egyúttal alátámaszthatja a szakirodalmi feltételezést, miszerint az események inkább az ide látogatóknak szólnak és nem a falu közösségét mozgósítja az együtt ünneplésre, még kevésbé élük meg közösségépítést szolgáló rendezvényként.

2. ábra. A szórakozási lehetőség megítélése (1-től 5-ig terjedő skálán)

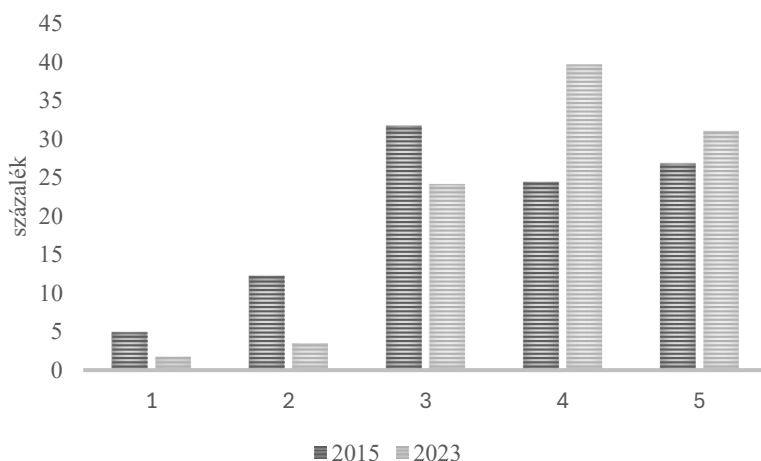
Megjegyzés: 2015: N = 48; 2023: N = 59

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A közösséghez való tartozás élményének megélésének további terei lehetnek azok a kulturális rendezvények, egyéb szórakozási lehetőségek, amelyeket vagy az önkormányzat, vagy a civil szervezetek szerveznek. A kérdőíves felmérés eredményei meglehetősen érdekes eredményt hoztak általában a szórakozási lehetőségek megítélésével kapcsolatban. A számos megrendezésre kerülő közösségi esemény ellenére, amely a településen van, a nyilatkozók közel háromnegyede érzi úgy, hogy Hollókőn nincs megfelelő szórakozási lehetőség (lásd 2. ábra). A válaszadók 68,8%-a 2015-ben az 1-től 5-ig terjedő skálán egyesre vagy kettesre minősítette a helyi rendezvényeket, ami igen kedvezőtlen arány. Ez a kedvezőtlen megítélés csökkent ugyan 2023-ban (33,9%), megnőtt viszont azoknak a száma, akik nem szívesen mondtak véleményt (22%). Az alacsony válaszadási hajlandóság mögött meghúzódhat a kitöltők demográfiai jellemzője, a magas életkor, amely miatt már tényleg nem tudja megítélni ezt a kérdést. A megkérdezetteknek 10,4%-a közepest adott és az „elmegy” kategóriába sorolta a helyi rendezvényeket 2015-ben. A közepesre értékelt kategória 2023-ban 27,1%-ra emelkedett. Ezek a számok arra engednek következtetni, hogy a meglévő rendezvények nem találkoznak a helyiek igényeivel és nem elégítik ki az itt élők szórakozási elképzeléseit a nyilatkozók állítása szerint. Összességében tehát a helyi szórakozási lehetőségek megítélése romlott a nyolc év alatt, amely szintén a fenti feltételezést támasztja alá, hogy a rendezvények az ide látogatókat célozza meg elsősorban.

A helyiek önmagukról, valamint a település jövőjéről alkotott általános megítélésére is kíváncsiak voltunk. A válaszadók fele 2015-ben (50,2%) nyilatkozott úgy, hogy Hollókőn az emberek alapvetően megértik egymást, ez az arány 2023-ban

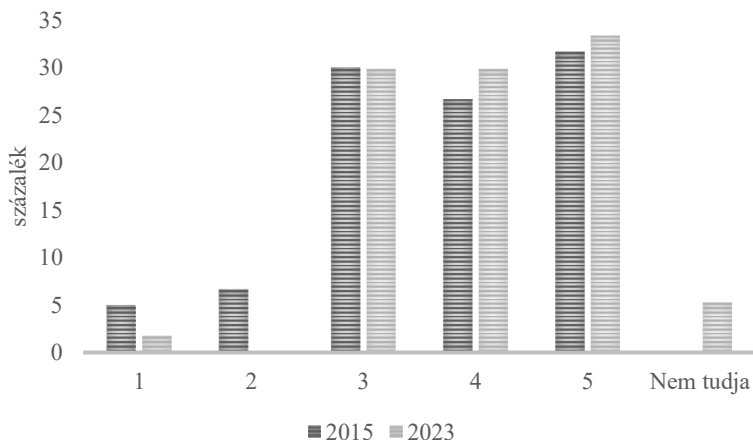
70,7%-ra nőtt (lásd 3. ábra). A település, illetve a közösség jövőjét pontosan erre az egymásra figyelemmel teremthetik meg a helyiek. Talán ennek köszönhető, hogy 2023-ban a válaszadók 86%-a nyilatkozott pozitívan a település jövőjét illetően és találta életképesnek azt. Ez az arány 2015-ben még 68,1% volt.

3. ábra. „Hollókőn az emberek megértik egymást” megítélése (1-től 5-ig terjedő skálán)

Megjegyzés: 2015: N = 41; 2023: N = 58

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

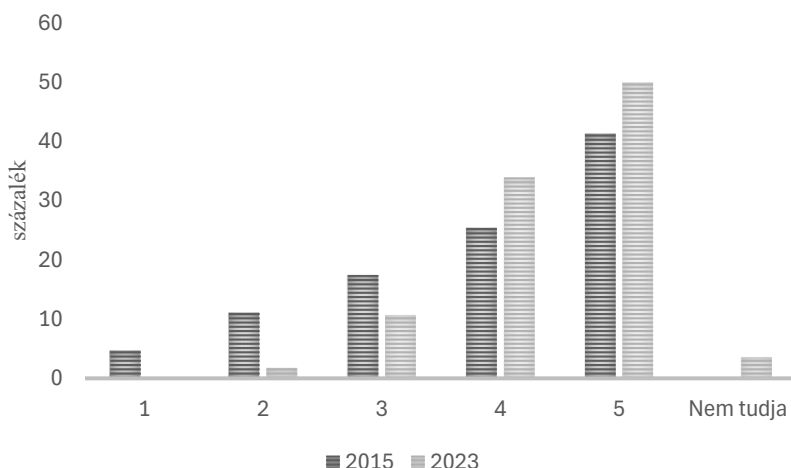
4. ábra. A „település jól kihasználja minden adottságát” (1-től 5-ig terjedő skálán)

Megjegyzés: 2015: N = 60; 2023: N = 57

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Javult a korábbi kutatás eredményeihez képest a települési adottságok kihasználásának megítélése is. Míg 2015-ben a nyilatkozók több mint fele (58,3%-a), addig a legutóbbi felmérés eredményei 63,2%-ra emelkedtek ennek kapcsán (4. ábra).

A településen élők azzal az állítással, hogy az elmúlt évtizedben a faluban történt fejlesztések jól szolgálták a faluban élők érdekeit a válaszadók kétharmada (66,7%-a) alapvetően vagy teljes mértékben egyetértett 2015-ben. Ennek megítélése az elmúlt nyolc év alatt tovább javult, mivel a válaszadók 83,9%-a értett egyet ezzel az állítással (5. ábra). Az egyet nem értők száma jelentősen csökkent, 2015-ben 15,9%-ról 2023-ban 1,8%-ra. A pozitív megítélés nagy valószínűséggel nem a hagyományőrzéssel, illetve a világörökségből adódó előnyökkel állnak összefüggésben, sokkal inkább azoknak az önkormányzati fejlesztéseknek, amelyek a helyi infrastruktúrára irányultak és az emberek hétköznapijait tették komfortosabbá.

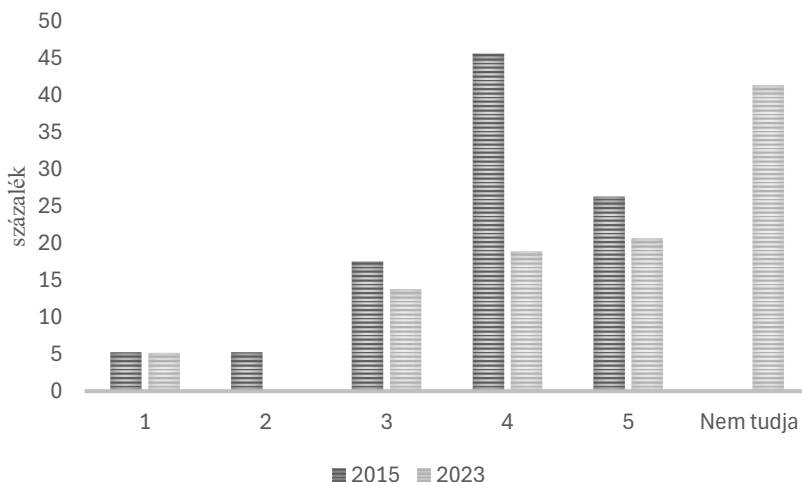

5. ábra. „Az elmúlt évtizedben a faluban történt fejlesztések jól szolgálták a faluban élők érdekeit.” (1-től 5-ig terjedő skálán értékelve)

Megjegyzés: 2015: N = 63; 2023: N = 56

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Láthattuk, annak ellenére, hogy romlott az elmúlt nyolc év során a helyi szórakozási lehetőségek, illetve a hagyományos húsvéti rendezvények kedvező megítélése, a nyilatkozók a civil szervezetek meglétét a településen mégis egyértelműen pozitívnak ítélték. A válaszadók a közösségi szervezetek szükségességét 2015-ben és 2023-ban is alapvetően jónak tartják (90,5% – 2015-ben; 96,4% – 2023-ban), mindössze a válaszadók 1 százaléka nem tudta megítélni a kérdést.

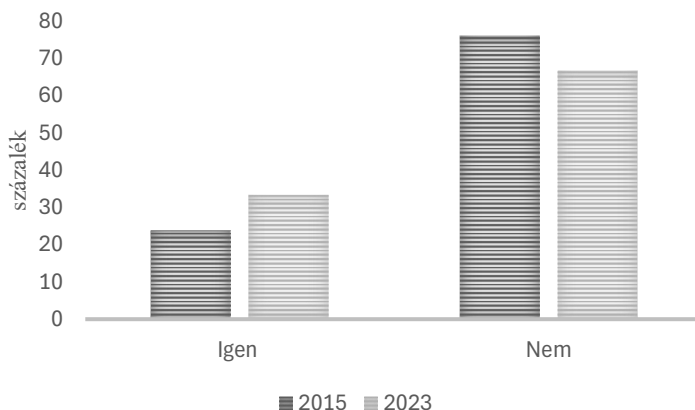

6. ábra. A helyi civil aktivitás megítélése (1-től 5-ig terjedő skálán értékelve)

Megjegyzés: 2015: N = 57; 2023: N = 58

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A szervezetek működésének és aktivitásának megítélése már koránt sem volt ennyire kedvező. A nyolc évvel korábbi hollókői kutatás eredménye ezen a területen lényegesen kedvezőbb volt. Akkor a megkérdezettek 71,9%-a teljes mértékben pozitívan nyilatkozott a civil szervezetek működésével kapcsolatban. A nyilatkozók csupán 10,5%-a nem értékelte kedvezőnek tevékenységüket. A 2023-as kutatás során a pozitív megítélés 39,7%-ra csökkent és bár a negatívan nyilatkozók száma is mérséklődött 5,2%-ra, megnőtt viszont a „nem tudja” válaszadók száma 41,4%-ra, feltételezhetően a magas időszerű válaszadók miatt, akik már nem tudták megítélni ezt a kérdést (6. ábra). A civil szervezetek aktivitásának kedvezőtlen megítélése mögött vélhetően arra a közösségi igényre hívja fel a figyelmet, amit a helyiek saját belső közösségi életként szeretnének megélni, amikor a civil szervezetek nem az ide érkezők, hanem a helyiek szórakoztatására tevékenykednek. A fenti igény tetten érhető például abban is, hogy a civil szervezetek tagjainak száma emelkedett a nyolc év alatt (7. ábra). A válaszadók 33,3%-a volt valamilyen civil szervezetnek a tagja 2023-ban, ez 9,5 százalékponttal több volt 2015-höz képest.

7.ábra. Tagja-e valamelyik helyi civil szervezetnek vagy online térben működő csoportnak?

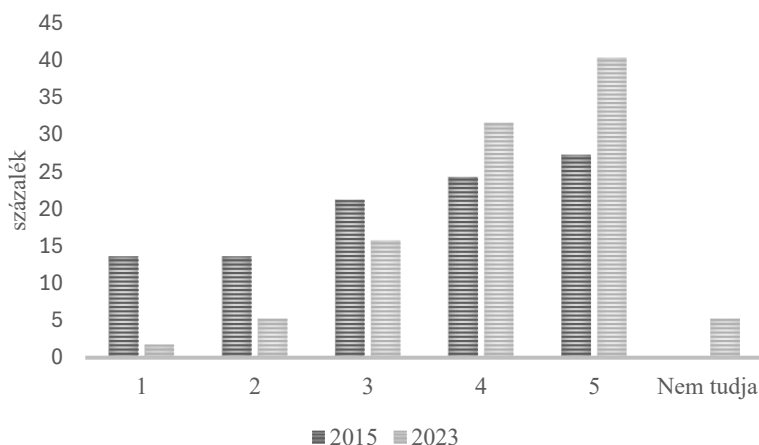
Megjegyzés: 2015: N = 67; 2023: N = 81

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A civil szervezetekhez bárki csatlakozhat. A közösségért tenni akarók önkéntes alapon tevékenykednek (Péter Hunor Jó Palócok Egyesülete vezető; Polgár Péter Szent László Vitézei Egyesület vezető), és több korosztályt ölelnek fel (idősek, fiatalok). A színjátszó csoport esetében ez 20–25 főt jelent, és a próbák egyeztetésénél jelent nagyobb odafigyelést, mivel a fiatalabbak az iskolai és egyéb elfoglaltságuk miatt szűkösebb időkerettel rendelkeznek. Ezt korosztályonkénti külön próbák biztosításával oldják meg. Az utánpótlást az is nehezíti, hogy a lakosság jelentős része már nem eredeti hollókői, hanem ide költöző, akiknek a régi szokások már nem annyira fontosak (Herczegné Balog Anikó színjátszókör vezető, Terekné Szabó Erika közösség-szervező; Szabó Csaba polgármester). A tánccsoport 10–12 párból áll, akik elsősorban helyiek, vagy valamilyen kötődésük van Hollókőhöz. A fiatalok szívesebben csatlakoznak és könnyebben mozgósíthatók egy-egy rendezvény, megkeresés kapcsán. Működésüket a Jó Palócok Egyesülete keretében végzik (Séber Attila tánccsoport vezető). A közösség életében a jövőben nem csak a tagság megtartása, illetve az utánpótlás kérdése fontos, hanem legalább ilyen hangsúlyt kell helyezni a fiatalabb generáció megszólítására, akik már más nyelvet beszélnek, éppen ezért az egyesületek vezetésébe a fiatalabb generációt is be kell vonni (Péter Hunor Jó Palócok Egyesülete vezető).

A közösségi élet iránt való nyitottság és érdeklődés dicséretes ezek alapján, mégis a jövőben ezen a téren a településért tenni akaróknak – legyen az polgármester vagy civil szervezet vezetője – mindenképpen aktívabbnak kell lennie és lényegesen több lakost kell bevonnia a közösségi életbe.

A lakosság passzivitása viszont nem minden területre érvényes. A megkérdezettek a fejlesztési elképzelések tekintetében nagyfokú tájékozottságról tettek tanúbizonyságot (8. ábra). A válaszadók közel háromnegyede (71,9%) legalább részben ismerte vagy jól ismerte a faluval kapcsolatos terveket és tájékozott volt a fejlesztéseket illetően 2023-ban. Ez a kedvező eredmény egyrészt a megfelelő kommunikációnak, másrészt a helyiek mindennapjait megkönnyítő, jól használható fejlesztéseknek köszönhető. A 2015-ös kutatási eredmények kedvezőtlenebbek voltak a mostanihoz képest, akkor a helybeli nyilatkozók mindössze 51,5%-a értett ezzel az állítással részben, vagy teljes mértékben egyet.

8. ábra. „Az itt lakók jól ismerik a falu fejlesztési terveit, tájékozottak a falu helyzetéről.” megítélése (1-től 5-ig terjedő skálán értékelve)

Megjegyzés: 2015: N = 66; 2023: N = 57

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Következtetések

A hollókői társadalom legfőbb szervező ereje volt a palóc identitás, amelynek fennmaradását hivatott szolgálni a több évtizeddel ezelőtt elnyert világörökség cím. Ez a cím ugyan lehetőséget és nyitottságot biztosított ennek a világnak a megismerésére azok számára, akik ezt az életmódot és értékrendet mélyebben tanulmányozni akarták. A mai kor emberének viszont mindezeket az értékeket autentikusan megjeleníteni, átvenni és értelmezni egyre nagyobb kihívást jelent. Ez leginkább a fiatal generáció településről való elvándorlásán érezhető. A tradíciók konzerválása, megőrzése számukra már kevésbé fontos, viszont ezek nélkül veszélybe kerülhet a felmenőiktől kapott (palóc) identitás megőrzése.

A helyi közösség és identitás építését szolgálják a húsvéti népi és szakrális hagyományok, illetve mindazok az önkormányzat és civil szervezetek által szervezett események, amelyek a személyes kapcsolatépítésnek biztosítanak lehetőséget. Feltételezhető, hogy az itt élők ezeknek köszönhetően pozitívan ítélik meg a település jövőjét és az emberi kapcsolatokat. Tájékozottak a helyi fejlesztéseket illetően is, amelyek megítélésük szerint jól szolgálják a településen élők érdekeit, ugyanakkor a civil szervezetekben taglétszámának bővítése további feladatot jelent vezetők számára.

A palóc identitás és a hollókői Ófalu megőrzése az '80-as évekhez képest, alapjaiban új koncepcióra kell épülnie a jövőben. Ahhoz ugyanis, hogy a településen élők ne egy skanzen élő szereplőként éljenek a faluban és szeressenek Hollókőn élni – mert magukénak (is) érzik –, egy erős közösségre van szükség. Ennek kialakítása viszont hosszadalmas, olykor kihívásokkal teli, de olyan helyen, ahol mindenkinek van feladata és fontosnak érzi magát, nem csak a múlt megőrzése, de a jövő is legalább annyira fontos lesz. Egy ilyen támogató közegben a közösségért is szívesebben hoznak áldozatot, legyen szó akár a világörökség részét képező hagyományörzésről.

Irodalomjegyzék

- Csite, A., Kovách, I. (2002): A vidéki történet. In: Kovách Imre (szerk.): Hatalom és társadalmi változás. A poszt szocializmus vége. Budapest: Napvilág. pp. 219–308. In: Megyesi, B. (2007): A magyar lakosság vidékkel kapcsolatos attitűdjei. A tudás- és imázshasználat hatásai a vidéki Magyarországon, pp. 27–43.
- Csurgó, B. (2007): Képek és képzetek a mai magyar vidékről. Kovách I. (szerk.): Városiak és vidékiek, L'Harmattan–MTA PTI, Budapest. pp. 45–67.
- Faragó, L. (2016): Társadalmi-területi egyenlőtlenségek. Tér és Társadalom [Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Budapest], 30(3), 118–123. <https://doi.org/10.17649/TET.30.3.2803>
- Goda, P., Kassai, Zs. (2011): A 2004–2010 közötti gazdaság- és regionális fejlesztő operatív programok összehasonlító kistérségi vizsgálata, Gazdaság & Társadalom, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 3(2), 93–110.
- Kassai, Zs. (2012): A LEADER program mint helyi partnerség kérdései Magyarországon PhD értekezés [SZIE, Gödöllő], 173 p.
- Kovács, I. (2012): A vidék az ezredfordulón. Argumentum- [MTA szociológiai Kutatóintézet, Budapest] 240 p.
- Kovács, D., Molnár, M. (2000): Hollókő. In: Sikeres helyi társadalmak Magyarországon (Successful local societies in Hungary) Agroinform Kiadóház, Budapest, pp. 95–120.
- Kovács, D., Molnár, M., Farkas, T. (2000): Hollókő felemelése és... Falu, Város, Régió (10), 14–21.

- Kovács, D. (2022): Hollókő: a harmadik dosszié. In: Történelem – Társadalom – Vidék: Jubileumi tanulmánykötet II. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron. pp. 189–217. <http://doi.org/10.35511/978-963-334-430-9>
- Ludescher, G. (2017): A vidék változása Acta Medicinae et Sociologica, 8(25), 26–43. <https://doi.org/10.19055/ams.2017.8/25/3>
- Megyesi B. (2007): A magyar lakosság vidékkel kapcsolatos attitűdjei. A tudás-és imázshasználat hatásai a vidéki Magyarországon, pp. 27–43.
- Mezei, M., Kovács, K. (1986): Hitünk és életünk. Kézirat. Téli népművelési gyakorlat. In Kovács, D. (2022): Hollókő: a harmadik dosszié. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron. <http://doi.org/10.35511/978-963-334-430-9>
- Moksony, L. (1992): Téli közéleti-közművelődési gyakorlat Hollókő. Bevezetés. Kézirat. In Kovács, D. (2022): Hollókő: a harmadik dosszié. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron. <http://doi.org/10.35511/978-963-334-430-9>
- Molnár, M. (2001): Hollókő és települési környezete Falu, Város, Régió 2001:(3) pp. 10–14.
- Molnár, M. (2011): Hollókő (VII.2. altípus, VIII.falutáj). In: Beluszky-Sikos, T. T.: Változó falvaink: Tizenkét falurajz Kercaszomortól Nyírkarászig pp. 264–291.
- Nagyné Molnár, M. (2013): Factors of success in case of local society. In: Deturope: Central European Journal of Tourism and Regional Development, 5(3) 63–70. <https://doi.org/10.32725/det.2013.020>
- Nagyné Molnár, M (2025): Út az örökségturizmusig: faluszemináriumi kutatások Hollókőn Acta Regionis Rurum, 19. pp. 5–15.
- Perezstegi, F. (2015): Dilemmák és tények Hollókő néhány fontosabb turisztikai attrakciójával kapcsolatban. Acta Regionis Rurum, 9. 56–63.
- Szabó, Z. (1986): Cifra Nyomorúság. Hasonmás kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Tomori, V. (1992): Egy palóc falu lélekrajza. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Zsanda, Zs. (2013): Az elmúlt két évtized változásai műemlék-felügyelő szemmel. In: Hollókő öröksége (Legacy of Hollókő) Icomos Magyar Nemzeti Bizottság, Budapest, pp. 229–238.

Interjúalany

Herczegné Balog Anikó színjátszókör vezető
 Terekné Szabó Erika közösségsszervező
 Séber Attila tánccsoport vezető
 Péter Hunor Jó Palócok Egyesülete vezető
 Polgár Péter Szent László Vitézei Egyesület vezető
 Szabó Csaba polgármester

1. kép. Krisztusfeszület (Fotó: Bálint Csaba)

2. kép. Hollókő: az élő falu (Fotó: Bálint Csaba)

3. kép. Közösségi esemény: körmenet (Fotó: Nagyné Molnár Melinda)

A cikkre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: CC-BY-NC-ND-4.0.

The article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license:

CC-BY-NC-ND-4.0.